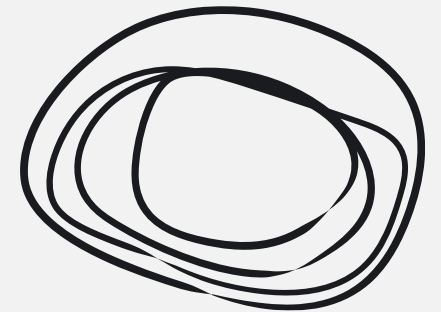

Ehkäisevän työn suunnitelma 2027-2029

Sisällys

- Johdanto
- Kansalliset rakenteet ohjaavat ja tukevat ehkäisevän työn suunnittelua, tekemistä ja kehittämistä
- Ehkäisevän työn rakenteet Orimattilassa
- Tilannekuva ehkäisevän työn pohjana
- Ehkäisevään työhön liittyvät Orimattilan ilmiöt tiedonkeruusta kuntalaisilta ja asiantuntijoilta 12/2025-1/2026
- Ehkäisevän työn taustalla: Päijät-Hämeen hyte-kärjet ja Orimattilan kaupungin strategia
- Orimattilan ehkäisevän työn suunnitelma 2027-2029 (tavoitetaulukot)

Johdanto

Orimattilan ehkäisevän työn suunnitelma pohjautuu Päijät-Hämeen alueelliseen ehkäisevän työn suunnitelmaan ja Päijät-Hämeessä käytössä olevaan Neljän tuulen malliin, jossa edistetään mielenterveyttä, ehkäistään päihteiden käyttöä, digi- ja rahapelaamista sekä lähisuhdeväkivaltaa.

Suunnitelman taustalla on myös kuntalaisten, asiantuntijoiden ja ammattilaisten esiin nostamat ilmiöt ehkäisevää työtä koskettavat ilmiöt Orimattilan hyvinvointisuunnitelmatyötä varten tehdystä ilmiötiedonkeruusta 12/2025- 1/2026.

Ehkäisevää työtä tehdään kohdentamalla toimia suojaaviin ja altistaviin tekijöihin, paikallisiin ilmiöihin, asenteisiin, käsityksiin ja arvoihin ja käymällä niistä keskustelua.

Ehkäisevää työtä tehdään monitoimijaisesti yhteistyössä kunnan eri toimialojen, yhdistysten, seurakunnan, muiden toimijoiden sekä hyvinvointialueen kanssa.

Ehkäisevään työhön liittyviä toimia on kirjattu myös hyvinvointisuunnitelman kaikkia kuntalaisia koskevaan yleiseen osaan mm. työllisyyden hoidon osalta.

Kansalliset rakenteet ohjaavat ja tukevat ehkäisevän työn suunnittelua, tekemistä ja kehittämistä

Ehkäisevää työtä ohjaavat lait:

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015)

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021)

Mielenterveyslaki (14.12.1990/1116) ja

Suomen perustuslaki (22§)

Lisäksi työtä ohjaavat

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma (STM 2021 ; 2026)

Rahapelipoliittinen ohjelma (VN 2022)

Mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma (STM 2020)

Ohjeet kunnille ja hyvinvointialueille lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaatorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi (VN 2022).

Ehkäisevää työtä ohjaavat myös Suomen ratifioimat:

Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (SopS 51/2015) ja sen toimeenpanosuunnitelmat (2030) eli Istanbulin sopimus 2022-2025, 2026 Yleissopimus lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan (SopS 88/2011) eli Lanzaroten sopimus Lisäksi työtä tukevat kansainväliset ja kansalliset strategiat ja ohjelmat:

International Standards for Drug Use Prevention – Second Edition, 2018 Päihde- ja riippuvuusstrategia (STM 2022)

Ehkäisevän työn rakenteet Orimattilassa

Alueellinen ehkäisevän työn koordinaatio tukee ja ohjaa Orimattilan ehkäisevää työtä.

HYTE-ohjausryhmä sisältää päihdetyön koordinoinnin ja lakisääteisen kaupungin ennaltaehkäisevän päihdetyön toimielimen (PETE Orimattia). HYTE-ohjausryhmässä on edustus kaupungin toimialoilta, hyvinvointialueelta, yhdistyksistä, seurakunnalta sekä poliisista.

PETE on moniammatillinen työryhmä, jossa on hyte-työn, opetuksen, varhaiskasvatuksen, nuorisotyön, koulunuorisotyön, etsivän nuorisotyön, alueellisen ehkäisevän työn koordinaation, poliisin ennalta estävän toiminnan, seurakunnan, järjestötyön, päihdetyön sekä päivittäistavarakaupan edustus.

Työryhmät seuraavat ehkäisevään työhön kytkeytyviä ilmiöitä ja esimerkiksi päihdetilannetta kaupungissa.

Tilannekuva ehkäisevän työn pohjana

Indikaattori	vuosi 2025
Ei käytä alkoholia, % 8. ja 9. luokan oppilaista	66 %
Ei käytä alkoholia, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	49 %
Harrastaa jotakin ainakin kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista	82 %
Harrastaa jotakin ainakin kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	68 %
Harrastaa jotakin ainakin kerran viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	85 %
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tairahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista	9 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	22 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	25 %
Käyttänyt tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja vähintään kerran, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	7 %
Käyttää päivittäin tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)	14 %
Käyttää sähkösavukkeita päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	7 %
Pelaa rahapelejä viikoittain, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	5 %
Vähintään kaksi viikkoa kestänyt masennusoireilu, % 8. ja 9. luokan oppilaista	23 %
Vähintään kaksi viikkoa kestänyt masennusoireilu, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	21 %
© THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2026	

Ehkäisevään työhön liittyvät Orimattilan ilmiöt tiedonkeruusta kuntalaisilta ja asiantuntijoilta 12/2025-1/2026

- Lasten, nuorten ja perheiden tunne- ja vuorovaikutustaidot kaipaavat vahvistusta. Myös vanhemmat hyötyvät näistä taidoista.
- Vanhemmuuteen tarvitaan tukea.
- Perheiden terveisiin elintapoihin, digiterveyteen ja päihdehaittojen ehkäisyyn tarvitaan tukea.
- Aikuisten tulee puuttua lasten ja nuorten päihteiden käyttöön.
- Nuoret tarvitsevat turvallisia ja toimivia vapaa-ajanviettipaikkoja.
- Nuoret tarvitsevat matalan kynnyksen mielenterveystukea ja katkeamattoman toimivan palvelupolun mielenterveyspalveluihin.
- Yhteisölliset toiminnot ja tapahtumat vähentävät yksinäisyyttä ja lisäävät osallisuuden kokemusta.

Ehkäisevän työn taustalla: Päijät-Hämeen hyte-kärjet ja Orimattilan kaupungin strategia

Osallisuus ja yhteisöllisyys

- Osallisuus on vahvistunut.
- Yksinäisyys on vähentynyt.
- Työhön, kouluun ja koulutukseen kiinnittyminen on vahvistunut.

Mielen hyvinvointi

- Psykkinen kuormitus ja itsetuhoisuus ovat vähentyneet.
- Elämään tyytyväisyys on lisääntynyt.

Arjen turvallisuus

- Arjen turvallisuus on vahvistunut, myös digitaalisessa ympäristössä.
- Apua saa silloin, kun sitä tarvitsee.
- Elinvoima ja taloudellinen hyvinvointi ovat vahvistuneet.
- Muuttuviin olosuhteisiin varautuminen on vahvistunut.

Päihteettömyys ja terveelliset elintavat

- Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat ovat vahvistuneet.
- Elintapasairauksien ilmaantuvuus on pienentynyt.
- Terveysterot ovat kaventuneet.

Suunnitelman tavoitteet nousevat Päijät-Hämeen hyte-kärjistä sekä paikallisista ilmiöistä ja haasteista.

Lisäksi pohjana on Orimattilan voimassa oleva strategia.

ORIMATTILAN STRATEGISET TAVOITTEET

ELÄMÄN JA YRITTÄMISEN YHTEISTYÖALUSTA
ÄLYKKÄÄT JA TARVETTA VASTAAVAT PALVELUT
HENKILÖSTÖ - ORIMATTILAN SYDÄN

VISIO

**ORIMATTILA YHDISTÄÄ
IHMISET ÄLYKKÄÄSTI**

Orimattila luo mahdollisuuksia yhteistyölle ja osallisuudelle.
Toimimme vastuullisesti, varaudumme ja sopeudumme tulevaisuuteen.
Saamme toisistamme ja kaupungistamme parhaat puolet esiin.
Käännämme kaupunkimme kasvuun älykkäillä ratkaisuilla.

ARVOT

SYDÄMELLISESTI

Palvelemme aidosti sydämellä. Luomme hyvää yhteishenkeä ja kohtaamme toisemme ihmisinä erilaisuutta arvostaen. Kiitämme, tuemme, kannustamme ja innostamme toisiamme.

SINNIKKÄÄSTI

Suhtaudumme haasteisiin uteliaisuudella ja periksi antamattomuudella. Etsimme sinnikkäästi luovia ja voittavia ratkaisuja.

SUJUVASTI

Ennakoimme, priorisoimme, verkostoidumme ja teemme reilua yhteistyötä. Luomme kokonaisvaltaista hyvinvointia älykkäillä ratkaisuilla yhdessä. Otamme rohkeasti kokeillen uudet ratkaisut käyttöön.

Orimattilan ehkäisevän työn suunnitelma
2027-2029
(tavoitetaulukot)

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Vastuutahot
<p>Orimattilassa on mielekästä tekemistä ja mahdollisuus osallistua</p>	<p>1. Vakiinnutetaan nuorille suunnattu yhteisöllinen toimintamalli /malleja (esim. moottoripaja), joka vahvistaa osallisuutta ja arjen taitoja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Toimintakertoja vähintään 30-40 / vuosi • Säännöllisesti osallistuvia nuoria vähintään 25 / vuosi • Osallistujien palaute toiminnasta: • Koettu merkityksellisyys vähintään 4/5, Kävijöistä vähintään 60 % kokee mielekkään tekemisen lisääntyneen • Vähintään 50 % nuorista osallistuu toiminnan suunnitteluun • Seurakunnan rippikoulutyö ja isoskoulutus (90 %:a nuorista rippikoulussa) 	<p>Nuorisopalvelut Yhteistyö yhdistysten ja seurakunnan kanssa</p>
	<p>2. Kehitetään saavutettavia ja turvallisia kohtaamispaikkoja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Selvitetään mahdollisuuksia kaikkien kuntalaisten yhteisestä kohtaamispaikasta • Tilojen käyttöaste vähintään 50 % aukioloajasta (nyt lähes 100%) 	<p>Kaupunginhallitus- ja valtuusto Sivistystoimiala Elinvoima</p>
	<p>3. Toteutetaan vuosittain eri ikäryhmiä ja kyliä tavoittavia tapahtumia</p>	<p>Kaupungin avustamien tapahtumien määrä (väh. 8 vuosi) ja arvioitu osallistujamäärä vuosittain (tavoite)</p>	<p>Sivistystoimi Vapaa-aika ja hyvinvointipalvelut Kirjasto- ja museopalvelut Yhteistyö yhdistysten ja seurakunnan kanssa aluekumppanuuspöydät</p>

Mielen hyvinvointi

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Vastuutahot
Lasten ja nuorten tunne- ja vuorovaikutustaidot vahvistuvat	1. Toteutetaan systemaattista tunnetaitokasvatusta osana varhaiskasvatusta, perusopetusta ja toisen asteen opetusta	<ul style="list-style-type: none"> Hyvinvointioppitunnit toteutuvat kaikilla kouluilla osana opetussuunnitelmaa (alakoulu: Hyvis-oppitunnit, yläkoulu: Minä ja meidän luokka -tunnit, lukio: hyvinvointitunnit). Varhaiskasvatuksessa myönteisten tunteiden havainnot lisääntyvät tai säilyvät vähintään ennallaan /vuosi (Reunamo research). Seurakunnan lasten ja nuorten toiminnot vahvistavat tunne- ja vuorovaikutustaitoja Kouluterveyskyselyn kiusaamisen indikaattorit (esim. Kiusattu vähintään kerran viikossa kääntyy laskuun) 	Varhaiskasvatus, perusopetus, toinen aste, yhteisöllinen opiskeluhoolto seurakunta
	2. Tuetaan nuoria ja heidän huoltajiaan rahapelaamisen ehkäisyssä ja taloustaidoissa (hankeyhteistyö)	<ul style="list-style-type: none"> Vanhempainilta/koulutus vähintään yksi / vuosi Vähintään 50 % osallistuneista kokee saaneensa konkreettisia keinoja arkeen (hankkeen palautteet) Nuorten rahapelaaminen laskussa vuonna 2029 (Kouluterveyskysely) 	Järjestöyhteistyö (Takuusäätiö), sivistystoimi
Kuntalaisten tunne- ja vuorovaikutustaidot vahvistuvat	3. Jaetaan hva:n viestinnän sisältöjä kuntalaisille tunne- ja vuorovaikutustaitojen merkityksestä päihdeiden käytön, mielenterveysongelmien, ongelmallisen digi- ja rahapelaamisen sekä lähisuhdeväkivallan suojatekijöinä sekä itsemurhien taustatekijänä vauva- ja lapsiperheissä	<ul style="list-style-type: none"> Jaetut julkaisut/ vuosi (tavoite 4/vuosi) 	Vapaa-aika ja hyvinvointipalvelut viestintä
	4. Vahvistetaan varhaista ja matalan kynnyksen tukea (opiskeluhoitopalvelut, walk-in-vastaanotot, sujuva ohjaus mielenterveys- ja päihdepalveluihin).	<ul style="list-style-type: none"> Opiskeluhoitopalvelu valtakunnallisella tasolla Indikaattorit: opiskeluhoitopalveluihin pääsy %, kokenut ahdistusta % Matalan kynnyksen Walk-in –tuen vastaanottopäivät Diakoniatyön matalan kynnyksen vastaanotto ja ryhmät Koppari.fi kävijät/vuosi Tiedotettu kaupungin somessa ja Wilmassa väh. 2 krt/vuosi omahoitosivustoista (esim. Mielenterveystalo.fi) 	Opiskeluhoolto, nuorisopalvelut, MIELI Hämeen Mielenterveys ry ja MIELI Kriisikeskus Lahti seurakunta

Arjen turvallisuus

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Vastuutahot
<p>Orimattilassa on turvallisia vapaa-ajan ympäristöjä ja yhteistä tekemistä</p>	<p>1. Kehitetään nuorisotiloja ja keskustan ulkopuolella asuvien nuorten tavoittamista</p>	<ul style="list-style-type: none"> Vakituinen riittävän suuri nuorisotila keskustassa vuoden alkuun 2028 mennessä Tilan käyttöaste vähintään 70 % aukioloajasta Nuorille suunnattuja aukiolotunteja vähintään 20 h / viikko Liikkuva nuorisotyö/Yksilöllisiä polkuja työelämään –hanke (2026-2028) tavoittaa vähintään kerran jokaisen kylän / kk Vähintään 50 % nuorista osallistuu toiminnan/tapahtumien suunnitteluun (kysely somessa/nuorisotilalla) Kehitetään seurakunnan nuorisotilan toimintaa 	<p>Sivistystoimi Vapaa-aika ja hyvinvointipalvelut Nuorisopalvelut Elinvoima seurakunta</p>
	<p>2. Varmistetaan ammatillisesti ohjattu, tavoitteellinen ja nuoria osallistava toiminta</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ohjattua toimintaa kaupungissa vähintään 3 iltana / viikko sisältäen Nuokun toiminnat Vähintään 40 % toiminnan sisällöstä suunnitellaan yhdessä nuorten kanssa Vähintään 75 % nuorista kokee tulevansa kuulluksi 	<p>Nuorisopalvelut</p>
	<p>3. Toteutetaan päihteettömiä ja eri väestöryhmiä yhdistäviä vapaa-ajan tapahtumia yhteistyössä PHLU:n ja paikallisten yhdistysten kanssa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Eri väestöryhmiä yhteen tuovat päihteettömät tapahtumat kaupungissa väh. 5 / vuosi (esim. liikuntapäivä, harrastemessut) Tapahtumien yhteisöllisyyttä edistävien vaikutusten arviointi tehdään järjestävien tahojen kesken itsearviointina Yhdistysillat vähintään 2 / vuosi Nuorten päihteiden kokeilu ei lisäännä koulukyselyssä valtuustokauden aikana 	<p>Sivistystoimi Vapaa-aika ja hyvinvointipalvelut Yhteistyö järjestöjen kanssa (esim. Päijät-Hämeen Liikunta ja urheilu ry) ja seurakunnan sekä paikallisten yhdistysten ja seurojen kanssa</p>

Päihteettömyys ja terveelliset elintavat

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Vastuutahot
Perheiden terveelliset elintavat lisääntyvät	1. Tarjotaan monialaisesti perheen vuorovaikutusta vahvistavia toimia	<ul style="list-style-type: none"> Kaupungissa toteutuu vähintään 2 perhetaitoryhmää / vuosi Perhetaitoryhmiin osallistuu 20-30 vanhempaa/vuosi Vähintään 80 % osallistujista kokee tuen hyödylliseksi Toteutettuja tukimuotoja kaupungissa vähintään 6–8/vuosi (esim. ryhmät, teemaillat, neuvonta, vanhempainillat) Kouluterveyskyselyn indikaattorit: ”Huomannut usein olevansa netissä vaikka ei ole huvittanut, %” kääntynyt laskuun vuoteen 2029 mennessä; vanhemman kanssa käytävää vuorovaikutusta kuvaavat indikaattorit 	Sivistystoimi Vapaa-aika ja hyvinvointipalvelut Nuorisopalvelut yhteistyössä yhdistysten kanssa
	2. Edistetään terveellisiä ja päihteettömiä toimintakulttuureja yhdistys- ja urheiluseuratoiminnassa.	<ul style="list-style-type: none"> Päihdeettömyyskriteerit käytössä kaupungin avustussäännöissä vuoteen 2028 mennessä Markkinoitu terveyttä edistäviä koulutuksia urheiluseuroille 2 krt/vuosi: Terveyttä edistävä urheiluseura -verkkokurssin suorittaneet, urheiluseuroissa käytössä olevat toimintamallit 	Liikuntapalvelut Yhteistyö järjestöjen (esim. EHYT ry, PHLU, Syöpäjärjestöt) ja paikallisten seurojen kanssa
Lasten ja nuorten päihdeiden käyttö tunnistetaan ja vanhempia rohkaistaan puuttumaan siihen	1. Toteutetaan suunnitelmallista ehkäisevää päihdetyötä kouluissa ja vapaa-ajalla (yhteiset toimintamallit, keskusteleva päihdekasvatus, medialukutaito).	<ul style="list-style-type: none"> Ehkäisevän päihdetyön kampanjoita lapsille ja nuorille vähintään 2 / vuosi HUBU-vanhempainillat 8-luokkalaisten vanhemmille / vuosi Päihdekasvatustunnit 5 luokalta alkaen; osallistuneiden oppilaiden määrä; toteutukset vuosittain Kouluterveyskyselyn indikaattorit: ”ei käytä alkoholia % (tavoite 70 % 8.-9. lk:sta ei käytä), huumekekeilut ja nikotiinituotteiden käyttö laskee vuoteen 2029 mennessä Yläkoulujen välkkäkahvit 	Sivistystoimi Koulut Nuorisopalvelut, Ehkäisevän työn työryhmä (PETE) Yhteistyö järjestöjen kanssa (esim. EHYT ry) seurakunta
	2. Tarjotaan aikuisväestölle ja ammattilaisille (opetus, nuorisotyö) tietoa päihde- ja pelihaitoista	<ul style="list-style-type: none"> Päihde- ja pelihaittoja koskevien avunsaantikanavien ja ehkäisevän työn verkkokurssien markkinointi kuntalaisille ja ammattilaisille (esim. Ehkäisevän työn edelläkävijä –verkkokoulutus) Rahapelaamisen ja/tai digipelaamisen ehkäisyn –koulutus toteutettu hankeyhteistyössä Luennot ja some-julkaisut 	Hyvinvointikoordinaattori opetuspalvelut Nuorisopalvelut Viestintä Yhteistyö järjestöjen ja hyvinvointialueen kanssa